

AMATEUR-GYŰJTŐK KIÁLLÍTÁSA AZ ORSZ. M. IPARMŰVÉSZETI MŰZEUMBAN.*

IRTA: RADISICS JENŐ.

AKÉRDÉS, amely a látogatók agyában valószínűleg kialakul, amikor a kiállítás küszöbét először átlépik, az, hogy voltak-e hazánkban régebben amatőrök, azaz a művészet iránt lelkesedő oly egyének, akik műtárgyakat tisztán önmagukért s a maguk gyönyörűségére gyűjtöttek? Úgy hiszem, sőt majdnem bizonyos vagyok abban, hogy nem voltak. Nemcsak azért, mert erre vonatkozó régi feljegyzéseink nincsenek, hanem azért is, mert mindaz, amit a művészet multjáról ez országban tudunk, ami hagyomány, emlék formájában ránk maradt, ellene van annak a feltevésnek, hogy lettek volna magyar amatőrök régebben úgy, mint ahogyan voltak teszem Olaszországban a XV. században, vagy Franciaországban, ahol Mazarin bíboros palotájának termeit a műtárgyak serege népesítette be. Ezzel nem azt akarom állítani, hogy gyűjtemények, azaz egy- vagy különmemű tárgyaknak rendszeresen egybehordott nagyobb tömege ne találkozott volna egyik-másik nagyurunk kastélyában, de ezeket a gyűjteményeket nem az amateur, a művészet szépségei után sóvárgó egyén hordta össze, hanem a jó gazda, aki tulajdonképpen vagyont gyűjtött, vagy, ami még inkább a nemzet jellemében van, aki gazdagságával, úri módjával másokat el akart kápráztatni. Más szóval, voltak kincsestárak. Ezeknek nyomait részben még ma is feltaláljuk, de már csak kevéssé kifejezett alakban, az egyházak sekrestyéjében és egyes nagyúri családoknál. Ilyen pl. az Eszterházy hercegek fraknoi kincstára, amely valamennyi között a legértékesebb, legszebb, legnevezetesebb, aminő külföldön is kevés van. Tehát voltak régebben

kincsestárak, amelyekben, amint azt az elnevezés is sejtetni engedí, belső tartalomra nézve értékes tárgyak voltak együtt: ötvösmunkák, vagy amint azt régebben zamatos magyarsággal mondták: arany- és ezüstmarhák, ékszerek, fegyverek, díszruhák. Ezek képezték őseink gyűjteményeit. A kivétel, a művészi momentum nem sokat nyomott a latban. Fontos volt azonban az anyag, amiből valók voltak a tárgyak és néha a hozzájuk fűződő családi hagyomány. Afféle takarékpénztárak voltak ezek, amelyekben tőkét halmoztak össze, hogy szükség idején, rendszeren elzalogosítás útján, pénzhez juttassák a tulajdonosokat. A tőkegyűjtésnek ez a módja és a tőke felhasználásának ilyenforma szokása maiglan is fennmaradt a cigányoknál, akik nemzedékeként megtakarított pénzüket ezüst-érmények vásárlására fordítják, amelyeket szükség idején elzalogosítanak, de a melyektől úgyszólván sohasem válnak meg. A mi kiállításunk anyagának tehát nincsenek ősei. Az amatőr-kódés nálunk újabb, sőt azt mondhatnám legújabb keletű. Mikor és hogyan keletkezett? Nem is nagyon régen; ami pedig a módot illeti, arra talán egyes gyűjtemények maguk adják meg a kívánt feleletet.

A kiállítás megtekintésénél a gyűjteményeket három csoportba oszthatjuk. Az első és legrégebb csoportba tartoznak azok, amelyek örökség útján szállottak át a mai nemzedékre, amelyek régebben a ház felszerelésének lényeges alkotórészeit képezték. Évek multával, a divat által kiszorítva, számban megfogyatkozva, maradvékká törpültek el, amelyek azonban idővel mind értékesebbek és értékesebbekké váltak. Ezeknek egyöntetű jellegük nincs, mert hisz jellegüket az határozza meg, hogy véletlenül miből vették, kallódott el, miből törött el kevesebb, miből vettek volt annak idején többet. A gyűjtemény jelző csak annyiban illeti meg e csoportokat, amennyiben több tárgyat együttesen gyűjteménynek nevezünk, az

* A kiállításon levő gyűjtemények között kiváló két kollektiót, a Glück Frigyesét és Giergl Kálmánét, a Magyar Iparművészet régebben már behatóan ismertette. Ezért ez alkalommal csak utalunk lapunk 1904. évi IV. és 1907. évi folyamának II. számában megjelent cikkekre és képekre.
A szerk.

amateur tevékenységéhez pedig tulajdonképen semmi közük. Egy további csoportot képeznek és már közelednek az amateur-gyűjteményekhez amaz emlékek csoportjai, amelyek utazás ötletéből jöttek létre, amelyet az illetők vásároltak hazájuktól távol, hogy hazatérve, a messze vidékre való visszaemlékezést mintegy elősegítsék. Szinte természetes, hogy ezek az emlékek messze tengerentúli országokból valók, olyan helyekről, ahová a legtöbb utazó életében csak egyszer szokott ellátogatni. Végül vannak az igazi, tulajdonképeni amateur-gyűjtemények.

Azt mondtam az ímént, hogy ezeknek őseik nincsenek. Ez nem egészen áll, mert igenis vannak, de aránylag fiatalok s másformák mint aminőknek mi őseket elképzelni szoktunk. E gyűjtemények ősei közeli rokonságban vannak a lomtárakkal, ahová félretették mindazt, ami vagy eltörött vagy használaton kívül helyeztetett, mert ócska és divatját multá volt. Ekként akárhányszor sok értékes tárgy is került lomtárba, szerencsére, mert máskülönben örökre elveszett volna. Ezeknek a lomtáraknak voltak lefolyó csatornái, a közvetítők, akik vettek, adtak, de nem ám a Teleki-téri nagyvárosi zsibárosok, még kevésbé az arisztokrata „őszeresek“, akik szervezetté alakulva, deputációba járnak a fővároshoz, kérve, hogy e mesterséget is „képesítéshez“ kösse, hanem az úgynevezett tandlerek, akiknek ágensei sem pléhszámmal ellátva folytatnak üzletet, hanem az egykori „handlék“, akik mindennel kereskedtek, akiknek mindig más kellett mint amit az eladó kínált, de akik végül mégis mindent megvásároltak. Itt kell keresnünk a mai szép, értékes, mindnyájunk gyönyörűségét képező számos amateur-gyűjtemény igazi őseit.

Egy további lépést a haladás felé jeleznek az antiquáriusok, akik öreg könyvek s fonszámra kapható írások mellett üvegeket, porcellánokat — több töröttet, mint épet — is tartottak és ahová el-ellátogattak a mostani amatőrök előhírnökei, keresve, kutatva és sokszor tényleg igen jó vásárt csinálva. Mert a régiségek adásvévése más elvek szerint történik mint aminőket követni szoktak a kereskedelem egyéb

ágazatainál. Így nem tartozik a család fogalmához, hogy a kereskedő a vevőjét becsapja, újat adván el neki régi helyett és a legtisztességesebb vevő, az olyan is, aki különben a világért sem követne el nem „fair“ dolgot, egy percig sem fog habozni az eladó tudatlanságát kizsákmányolva, igen értékes régiséget potomon megvenni. A kettő között csak az a különbség, hogy a kereskedőt esetleg rá lehet szorítani arra, hogy a hamisítványt visszavegye, de arra talán még nem volt eset, hogy a jó vásárt csinált vevőt valaha arra kényszerítették volna, hogy a kereskedőnek jogos hasznát utólag megtérítse.

Ez a kiállítás újból bizonyosságát adta annak, hogy Magyarországon mütárgy nagyon kevés van, nem is volt soha sok. Volt rengeteg mennyiségű ezüst- és aranyedény, ékszer, fegyver, löszerszám és szép ruha, szóval mindaz, ami az individuummal, az egyénnel összefüggött, annak a szépségét emelhetette, vagy híuságát legyezhetette, de mütárgy abban az értelemben, hogy egy egyébként értéktelen anyagnak a megmunkálása, vonalának szépsége, részleteinek harmóniája, színösszeállításának varázsa, ritmusának mértéke kölcsönöz nagy értéket, ilyen természetű mükincs Magyarországon nem igen készült, legalább is nem sok. Tehát régiségkereskedés sem fejlődhetett ki, mert nem volt miből. Ennélfogva a tandlerek és antiquáriusok sem igen tarthattak nagyértékű mütárgyakat, inkább csak üvegeket, porcellánokat, hébe-korba ezüstöt, ebből azonban nem igen sokat. Mert bizonyára emlékezünk mindnyájan, nem is oly nagyon régen volt, hogy a nagymama ezüstjét, mint ósdít, okvetlen be kellett cserélni új ezüstért és igazán csoda, hogy még annyi régi ezüstünk van, mint amennyi egyes családoknál és a kiállításban is található. Üveget Csehország, porcellánt Bécs, ezüstöt is Bécs szállított nekünk nagyobb mennyiségben, sőt azt lehetne mondani, hogy kizárólag. A kiállítás tanúbizonyossága annak, hogy mennyi törekeny porcellán maradt meg nálunk, kivált csésze, ami a bécsi porcellángyárnak egyik specialitása volt, amiből többet és szebbeket hozott forgalomba mint bármely más gyár, hisz a csésze valóságos dicsősége volt a bécsi

császári gyárnak. Régente is mi voltunk az osztrák iparnak legjobb vevői, akiket ügyességgel vittek arra, hogy vásároljanak, vagy akiket, ha ez nem használt, erővel emlékeztettek arra, hogy a mi szerepünk, sőt kötelességünk osztrák árút fogyasztani. Így a városoknak időről-ídőre sorsjátékot kellett rendezniök és a nyereményeket hozzá a bécsi porcellángyárból venniök. A letelepedési engedély, kivált zsidóknál, szintén a vagyoni viszonyhoz mért mennyiségű porcellán vásárlásához volt kötve. Csízolt üveget pedig máshonnet mint Csehországból nem is lehetett volna hozatni. Az amatőr-gyűjtés azonban tulajdonkép csak akkor született meg igazán, amikor a közlekedési eszközök javulásával és a közlekedés könnyítésével a külföldet felkerestük és a külföld hozzánk is ellátogatott, amikor az állam először Ausztriában, majd Magyarországon nyilvános jellegű gyűjteményeket alapít, múzeumokat hoz létre, amelyeknek a felületes néző előtt legszembezőköbb jellege az, hogy sok tárgy van együtt őrizet alatt oly célból, hogy gyönyörködtesen és tanítson. A külföldön való utazgatás, a külföldieknek Magyarországra való jövele, az állami múzeumok keletkezése, a magángyűjtésre is befolyással volt, annak újabb lökést adott, színvonalát megváltoztatta és azt szélesebb körre kiterjesztette.

A magyar gyűjtők élére kell állítani, noha már csak emléke él, gyűjteményei pedig a magánjellegét elvesztették: Ráth Györgyöt. Ő volt a legnagyobb amatőr, aki a szépet a széperért gyűjtötte és aki — s ez is egyik jellemző vonása az igazi amatőrnek — gyűjteményére többet áldozott mint amennyi vagyoni viszonyaival arányban állott, aki nemcsak jövedelmének feleslegét, hanem vagyonának egy részét fektette gyűjteményeibe és ezzel tőkéjének kamatjairól lemondott a széperért. Ráth Györgyöt illeti meg az elsőség azért is, mert gyűjtésében a hazafias magyar nemzeti szempontot kidomborította, amikor oly magyar vonatkozású könyvtárral ajándékozta meg az országot, amelynek párja nincs. Ráth Györggyel párhuzamosan keletkezett az amatőröknek az a magyar csoportja, amelynek tekintélyes, talán legtekintélyesebb része szíves volt feltett kín-

cséit a múzeumnak átengedni kiállítás céljából. Kell hogy legyen, tudom is hogy van még számos előkelő amatőr a fővárosban. Ezekről azonban, sajnos, ezúttal nem szólhatok, mivel nem vettek részt a kiállításon. Akik a múzeum meghívására megjelentek, hasznos, hazafias feladatot teljesítettek, okos és nemes munkát végeztek, mert ha egyéb haszna ennek a kiállításnak nem lesz, mint az, hogy a gyűjtés ezentúl fokozottabb mértékben fog folyni, ami egyértelmű a magyar földön létező régi kultúremlékek megőrzésével, fenntartásával, úgy azok, akik e téren működni fognak, kivívják maguknak a nemzet háláját annál is inkább, mert hazánk régi műemlékekben vajmi szegény. Magyarországon minden egyes műemlék fokozott értékkel bír. Különösen megtisztelő volt az intézetre a kiállítók feltétlen bizalma; egy sem volt köztük, aki a birtokában lévő valamely tárgy kiállítását annak nagy értékére való hivatkozással megtagadta volna. Ebben a körülményben látom én a múzeum tevékenységének egyik legmegtisztelőbb gyümölcsét.

Lehet, azaz majdnem bizonyos, hogy az olvasó a kiállítás szakszerű ismertetését várja tőlem e cikkely kapcsán. Foglalkoztam is e gondolattal; de szinte egyidejűleg le is mondtam róla; lehetetlenség behatóan, tanulságosan s e mellett érdekesen leírni a kiállítást. Az alábbi statisztikai adatok ezt érthetővé fogják tenni. Van ugyanis a kiállításon 3754 db, melyeket a katalógus 3342 szám alatt 460 oldalon ír le. Ezek anyag szerint a következőképp oszlanak fel. Nyugati eredetű porcellán 770 db; egyéb agyagmunka 134 db; ötvösmunka 625 db; bronz 98 db; egyéb fémmunka 70 db; üveg 212 db; csont-, fa-, kő- s egyéb anyagból való munka 420 db; ékszer 198 db; miniatúra 138 db; bőrmunka 50 db; szövet 11 db; hímzés 24 db; csipke 67 db; fegyver 16 db; óra 120 db; legyező 22 db; könyv 19 db; butor 11 db. Keleti műtárgy 3093, még pedig: porcellán 202 db; egyéb agyagmunka 96 db; bronz 66 db; egyéb ötvösmunka 10 db; fémmunka 95 db; üveg 16 db; lakk 76 db; szövet 10 db; szőnyeg 54 db; fa-, csont-, bőrmunka s egyéb anyagból való 90 db és hangszer 20 db. Látnivaló ezekből, akár

eredet, akár kor, akár pedig gyűjtemény szerint csoportosítva tárgyalom ez anyagot, legfőlegb afféle catalogue raisonné jön létre, mely aligha érdekelt volna bárkit is. Az amateur- vagy a magángyűjtemények iránti érdeklődés felébresztése a kiállítás legfőbb célja, ehhez ennek megtekintése szükséges. A tárgyak leírását és meghatározását viszont eléggé bőven a katalogus adja.

Amint az másképp nem lehet, továbbá a helyszűke miatt, de egyéb okoknál fogva is, minden beszállított gyűjtemény ismételt selejtezés tárgyát képezte. Selejteztem a gyűjteményeket elsősorban minőségre és a tárgyak hitelességére vonatkozólag. A legegyszerűbb és legkényelmesebb az lett volna, ha kijelentem, hogy a kiállításon nem azok a tárgyak és gyűjtemények vannak kiállítva, amelyeket a múzeum szerzett meg, hanem azok, amelyeket az amatőrök gyűjtöttek; a felelősséget tehát úgy a hitelesség, mint az esztetikai nívót illetőleg a kiállítókra hárítom. Ámde éreztem, hogy a nagyközönség, de meg talán maguk a gyűjtők is azzal a megnyugtató tudattal szeretnék és fogják megtekinteni a kiállítást, hogy az ott látható emlékek tényleg abból a korból származnak, amelynek szellemében készültek, amelynek stílusát feltűntetik és hogy a múzeum az esztetikai színvonalat illetőleg is bizonyos minimumot szem előtt tartott. Selejteztem a gyűjteményeket végül azért is, hogy a felállítás tetszetős legyen, hogy minden tárgy kellően érvényesülhessen és hogy a gyűjtemények összege s ennek folytán a kiállítás a maga egészében izléses, kedvező benyomást tegyen. Arra törekedtünk, hogy minden egyes szekrény egy-egy meggondolt kompozícióként hasson, mert tényleg az; ahol a formák, a tömegek, a színek egymásra való hatása, a harmónia érzését ébresztik a nézőben. Amennyiben tehát ezt elértük volt és netán maradt még néhány főlősleges, elhelyezendő tárgy, ezeket egyszerűen félretettük. Nincs kiállító, akinek egy vagy több tárgya ennek az elvnek áldozatul ne esett volna.

Tekintve azt, hogy a gyűjtés milyen rövid ideje dívik hazánkban, csodálatosan csekély volt a hamisítványok száma. Sok,

afféle szembeötlő hamisítvány, amely az illető gyűjteményt elcsufította volna, nem is akadt. Igaz, hogy a hamisítók a gyűjtőkkel párhuzamosan születnek, mentül több a gyűjtő, mentül nagyobb összegeket fordítanak gyűjteményekre, annál több a hamisító, annál több, annál ügyesebb hamisítvány jön létre. Mégis a hamisítványok aránylag gyér volta a budapesti amatőröknek javára esik.

Ahol sok a régi porcellán s ahol azt előszeretettel gyűjtik, mint nálunk, misem természetesebb, minthogy a hamisítók is ezt az anyagot választják előszeretettel tevékenységük mezejéül. A hamisítás szó azonban a jelen esetben kissé túlszigorú, mert a kiállítás alkalmával kezem ügyébe került porcellánhamisítványok anyaga legtöbbször régi volt és csak díszítményük lett utólag megváltoztatva, módosítva, gazdaggá téve, esetleg valamely más, jó, régi eredeti után lemásolva. Így lett azután fehér porcellánból színes, gazdagon díszített, aranyozott vagy egyéb módon kicsínosított. E darabok megítélésénél akkor van szükségünk gyakorlatra és jó szemre, amikor a felett kell döntenünk, hogy a mázalap, amely a felületet borítja s egyszínű, legtöbbször pedig világos, régi-e avagy utólag került rája? Legnehezebben lehet ezt eldönteni a nagyon világos és határozatlan színű árnyalatoknál. Tájékeket, alakokat, mert rendszeren ezeket szokták utólag a porcellánedényekre festeni, könnyebben lehet felismerni, amennyiben ehhez már használatban volt darabokat kénytelenek választani, amelyeknek egykor tükörsíma, hibátlan felülete többé-kevésbé össze-vissza karcolt. A karcolatok meg, ahelyett hogy fehérek volnának s a képeken is hibát ejtettek volna, csak olyan színesek, mint a díszítmény többi része, jelöl annak, hogy a díszítmény alkalmazása előtt jöttek létre. Tehát nem a gyárban magában kapták a tárgyak cifra kontösüket, hanem azután, jóval később, másutt. Az aranyozásnál viszont annak színe után kell indulnunk. A régi aranyozás fénylő, meleg, sárga, magán viseli a gondos kezelés, csiszolás és kiváló minőség összes ismérveit, míg ellenben a modern aranyozás tompa, sötét, néha feketés, szemcsés és mindenképp selejtes. A por-

cellánok meghatározásánál előforduló leg- és legfogasabb kérdések azonban az alakoknál és csoportoknál merülnek föl. Mert az alak vagy csoport lehet szabadon mintázott, eredeti kompozíció, lehet szabadon mintázott valamely meglevő eredeti után, régi formának felhasználásával készült vagy mindenképp régi, de eredetileg tiszta fehér és utólag kiszínezett. A különbségek ilyenkor oly subtilisak, annyira sok- és különfélék, hogy ezeket leírni lehetetlen. Mindössze csak annyit állapíthatunk meg elvként, hogy az újonnan készült porcelláncsoportozatok égetési foka csekélyebb mint a régieké, amit a gyakorlott szem azonnal észre fog venni az anyag és a máz átlátszóságának és fényének minőségén. Nagyon sok nagyon kitűnő hamisítványt készítettek Magyarországon régi ötvösmunkák és zománcos ékszerek nyomán. Ilyenekre azonban ezúttal nem akadtam, mert a kiállításra beküldött magyar ötvösmunkák és ékszerek, amennyiben ezek előfordultak, minden kétséget kizáró módon eredetieknek bizonyultak. Találtatott még bronzhamisítvány, amín egyáltalán nem csodálkoztam, mert hazánkban kevés a régi bronz, nem fejlődött ki tehát gyakorlat annak megítélésében; másfelől, mivel ezek a bronzok külföldön készülnek, ott, ahol a bronzhamisítások technikája a régi bronzok nagy értéke miatt a lehető legnagyobb tökély fokát érte el. Régi bronzal nem igen foglalkozott itthon senki, tehát hamisítványokkal sem. A most említett hamisítványok, kivéve a porcelláncsoportozatokat, nem igen ejthettek érzékeny károkat a budapesti gyűjtők erszényében és szinte eltűnnek azok mellett a nagystílusú hamisítványok mellett, amelyek külföldön készülnek, gyűjteményből gyűjteménybe vándorolnak, ezeket képviselik a készítőik és százezreket a vevők részére. Legtöbbször középkori ötvösmunkák, világi és egyházi edények, bronzok és bútorok ezek. Lesz idő, nem is sokára, s e hamisítványok meg fogják találni az utat hazánkba is. Már láttam ez invázióknak előjeleit. Akkor lesz majd ideje annak, hogy mi is gondoskodjunk, miként azt Németországban teszik, a nyilvános gyűjteményeknek és amatőröknek, minden ország áldozatkész, szépért másoknál jobban lelkesülő

polgárainak a törvényhozás segítségével való oltalmazásáról. A mi helyzetünk előnyösebb lesz a külföld mostani helyzeténél, mert mi az e téren gyűjtött tapasztalatokat fogjuk felhasználni, bevált példák után fogunk igazodhatni, nem úgy, mint a külföld, amely sokat kísérletezik, számbavehető eredmény nélkül.

Valami rendszert a kiállított gyűjteményekben nem igen láttunk. Azokban, amelyek örökségben szálltak át jelenlegi tulajdonosaikra, egyáltalán nincs. Vannak gyűjtők, akik az ősi gyűjtést képviselik, vannak, akik csak bizonyos tárgyakat gyűjtenek, de kevesen, ezek rendszeren csak egyazon anyagra, vagy tárgyra, nem egyazon korszakra szorítkoznak, kizárólag egyes korszakok munkálkodását feltűntető gyűjtemény egy van; aki csak magyar eredetű tárgyakat gyűjt, ilyen is csak egy van, a többi jóformán azt gyűjti, ami, hogy úgy mondjam, kezeügyébe esik. A gyűjtés kezdetlegességét jellemző időszak maradványa ez azzal együtt, ami imitt-amott szintén meglátszik, hogy a gyűjtött tárgy ne kerüljön túlságos sok pénzbe, de azért lehetőleg legalább valamivel többet érjen, mint amennyit az illető érte adott. Másfelől azonban az a talentum, amely fajunkat sok téren jellemzi, a gyűjtésnél sem tagadja meg magát, és egy ennél még nevezetesebb tény is felszínre hoz a kiállítás, jelesül: hogy az izlés határozottan emelkedőben van és regulázta a gyűjtőket minden cselekedetükben.

Egy nagy kérdés merül fel a kiállítás tanulmányozásánál, lehet-e, kell-e irányt adni a gyűjtésnek, amely kétségkívül fokozottabb mértékben fog életre ébredni? Azt hiszem, anélkül hogy az individuális izlés korlátozhatnák, igenis lehet és kell bizonyos irányt adni a gyűjtésnek a jövőben. Ne feledjük el mindennek előtt, hogy kultúremlékekben szegény országban vagyunk, így tehát minden, ami az elmúlt korszakoknak ha még oly csekély elemét képezi is, vagy történelmi vonatkozással bír, feltétlenül megőrzendő. Feltétlenül megőrzendő mindaz, ami magyar, még akkor is, ha kevésbé szép mint egykori külföldi társa. A gyűjtést azonban azon kultúr-

misszióként fogva, amelyet ez tulajdonképpen teljesít, ki kell terjeszteni a külföldre is, különösen ott, ahol itthon hézagok vannak. A gyűjtés irányát még más tekintetben is körül lehet írni. Gyűjtsünk elsősorban és mindenképp előtérbe tárgyakat, amelyek a mi otthonunk kiegészítő részét képezik, amelyeknek segítségével lakásunkban bizonyos hangulatot tudunk meghonosítani, amelyhez minden további modern szerzemény, öntudatlanul és akaratunk ellenére is idomulni fog, amelyek idővel oly integráló, oly kiegészítő részét képezik otthonunknak és életünknek, hogy azoktól megválni lehetetlennek tartjuk. Ezzel a köztünk és a gyűjtött tárgy közötti kapcsolatot a lehető legszorosabbra fűzzük. Csak azután, ha egyszer otthonunknak ezt a melegséget megadtuk, gondoljunk lakásunk tulajdonképpen díszítésére, az üveges szekrényekbe való tárgyra, az ú. n. objektekre, amelyeket tőlünk és otthonunktól az üveglap mégis csak némileg elválaszt, amelyekből könnyebben válunk meg mint amazoktól, mivel amazokat egyúttal használjuk is. Ha egyszer ennyire jutottunk, hogy üveges szekrénybe való tárgyakkal bírunk, váljék célszerűvé gyűjtésünknek bizonyos rendszert adni, azaz lehetőleg egynemű tárgyakat gyűjteni. Az egynemű vonatkozhatik az anyagra, a stílusra, a korra vagy egyéb mellékkörülményekre. Ez a rendszer az illetőre, az illetők összessége folytán pedig a nemzet általános kultúrnívójára annyiban bír előnnyel, amennyiben egy szakmában, egy korszakot illetően és egy tárgyra vonatkozólag a gyűjtő hamarabb váljék szakértővé, aki nemcsak hogy hamis tárgyakat nem vásárol, hanem alapos ismerője lesz az általa választott kornak vagy izlésnek és alkalmassá váljék művészi szépségek és finóságok felismerésére és élvezésére oly mértékben, amínőre más nem képes.

A gyűjtésre áldozni kell. Áldozat nélkül gyűjteni értékes tárgyakat lehetett hajdanta; manapság többé nem lehet. A kereskedelem a régi műemlékeknek ép úgy, mint minden más árucikknek bizonyos, meglehetősen nemzetközi, de amellet [folyton emelkedő értékét állapítja meg. Kincseket ingyen csak a véletlen hoz felszínre, még pedig az anyaföld

méhéből. Gyűjtemények manapság is tökéletes befektetést jelentenek, mert amint egy körülbelül 50 éves múlt bizonyítja, jó és szép műemlékek értéke, legalább eddig, folyton emelkedett. Ilyeneket tehát veszíteni alig lehet.

Tudom, hogy a gyűjtőket nagyon érdekli az a kérdés, mi módon kell eljárniuk a gyűjtésnél, hogy hamisítványt vagy értéktelen tárgyat lehetőleg sohase vásároljanak, ellenkezőleg, hogy mindig azt vegyék, ami szép, ami jó és művészi beccsel bír, értékes, s ekként elérjék azt, hogy gyűjteményeik megüssék a mértéket. Arra nézve, hogy mit gyűjtsenek, nem igen szorulnak tanácsra, azt eldönti ki-ki saját maga, de hogy hogyan gyűjtsenek? ezt szeretnék tudni. Sajnos, éppen ez az a pont, amelyre vonatkozólag a legkiválóbb szakértő sem mondhat egyebet általánosságoknál.

Előrebocsátva azt, hogy leckepeznt mindenkinek kell fizetni, mert csak a saját kárán tanul az ember igazán, az általánosságok közé sorolom a következő tanácsokat is: sohase vásároljunk este, mesterséges világításnál, s ítéletünket mindig tartsuk fenn a következő napra, amikor a kiválasztott tárgyat a napfénynél megvizsgálhatjuk. Ne legyünk a kelleténél sóvárabbak kincsekre, s ne akarjunk a jónál jobb üzletet csinálni, ne akarjunk potom árértékű műkincsek birtokába jutni. Sohase vegyünk meg egy tárgyat azért, mert olcsó s mert érzésünk szerint valamivel többet ér az érte kívánt árnál. Ne akarjunk soha műtörténeti felfedezéseket csinálni és ne igyekezzünk tárgyakba meg nem lévő tulajdonságokat belemagyarázni, tisztán azért, hogy tekintélyünk önönmagunk előtt és mások előtt növekedjék és megbizonyítsuk, rendesen mások előtt, mennyire értjük az amateur-mesterséget. Az ilyen megboszulja magát idővel; olyanok leszünk, mint a gyermekei hibái iránt vaksággal megvert szülő. Ha csodálatos, szokatlan vagy furcsa tárgyra akadunk, legyünk a rendesnél óvatosabbak, sőt azt mondhatnám, legyünk bizalmatlanok. Amit egészséges fejlődés hoz létre, az lehet kiváló, bámulatraméltó, de sohasem furcsa. Csodákat a régiségkereskedés terén csak tökéletlen műveltségű hamisítók hoztak létre.

Budapesten van ezernyi egyesület, de egy sincs, aminő van Párisban amatőrök részére, akik hetenként egyszer összegyűlnek, eszméket cserélnek, tapasztalataikról beszámolnak és társaik elé viszik, mintegy a bíróság elé az olyan eseteket, a melyekkel nem tudnak tisztába jönni. Lehet, hogy idővel ilyen egyesület, amely mellel megjegyezve nem tartoznék a

leghaszontalanabbak közé, nálunk is megalakul. Addig is azonban az iparművészeti múzeum kötelességéhez képest, igaz érdeklődéssel s őszinte örömmel ajánlja fel szolgálatait a budapesti amatőröknek, valahányszor azoknak erre szükségük van. Ki fogjuk őket szolgáltni önzetlenül, minden mellétekintet nélkül, legjobb tehetségünk szerint.

ANGOL ZOMÁNCMUNKÁK.

IRTA: GINEVERNÉ GYÓRY ILONA.

ABRADFORDI híres Corn Exchange termében történt, hogy egy előadásom alkalmával azt találtam mondani, hogy ha francia ember vesz zsebórát, a számlap meg a fődél rajzát nézi meg; ha német, a kerekéket meg a rúgókat; ha angol, akkor megemlínti az órát, hogy mennyi lehet benne az arany. Hallgatóságom pedig azt is megmutatta, hogy magára ismert benne, meg azt is, hogy nem haragszik érte (pedig ez a kettő gyakran kizárja egymást) azzal az igazi »yorkshire-i nevetés«-sel, amelyet hírből legalább mindnyájan ismerünk a Dickens nagyerejű, nagyszavú, nagyszívű yorkshire-i molnárja, John Browdie révén.

Nos, az ő meggyőződésük, hogy a jó, becsületes anyag, még pedig jó, becsületes mértékben megadva, kelléke minden jóra való alkotásnak, ez ott lappang az angol iparművészetben is, néha klasszikusan széppé, néha egy kicsit nehézkesé téve a műipari termékeket, aszerint, amint azok faji természetűe kívánja-e a súlyos anyag súlyos mértékét vagy inkább ellentmond annak. Így pl. az impozáns lábasórák (grandfather clock) között alig van, ami ne volna szép, ha angol készítmény, míg a kandallódísznek készült, könnyedséget kívánó órák közt alig van, ami ne volna csunya. Mert amannál a gazdag anyag gazdag mértéke érdem, emennél hiba. Ötvösművészetük

termékeivel is nem egyszer vagyunk így. Vonalbeli szépség alig lehet több valami ebédasztali tárgyon, mint azokon a talpas és födeles ezüst levesestálakon, melyeket régi vidéki úriházakban még odatesznek elénk a feketére aggult tölgyfaburkolatú ebédülő tölgyfaasztalára. De viszont mikor ugyanott egy ecet-, olaj-, bors- és mustártartó a maga négycsúcsos födelű üvegével a négytornyú londoni Tower ábrázolja, igazán azt mondjuk, hogy ha valakinek az asztalán ez a két dolog egymás mellett áll, az vagy amannak a szépsége, vagy ennek az esetlensége iránt vak.

Ékszereikben is a legújabb időig, a mi boldog korunkig, amely az »early Victorian era« borzalmaait elsöpörte és amely az ékszer szépségét immár nem lattal méri, sok volt a szép és jó anyag fölösleges halmozása. Példárá ma egy arisztokrata család gyönyörű gyöngy- és opálékszere, amely egy családi kép tanúsága szerint még csak egy darabot tett ki és a nagyanya mellcsat gyanánt viselte (testvérek közt is elmenne mellvért számba), a következő generáció már megosztotta két nővér között; azok viselték medaillon és hosszú fülbevaló gyanánt. Még ekkor is gazdagabb és csunyább volt mint kellett volna; míg végre ma, mikor négy családtag közt oszlik meg és mindegyiknek van belőle nyaklánc, most a legrszebb, mert most művészet van a